

ZNAČENJE NOVOZAVJETNE EGZEGEZE ZA TEOLOGIJU I CRKVU

Međunarodni znanstveni skup bibličara,
Köln, 7.-11. IV. 2003.

U organizaciji »Radne skupine novozavjetnih bibličara njemačkog govornog područja« (AKN) u Kölnu je od 7. do 11. travnja održan Međunarodni znanstveni skup novozavjetnih bibličara njemačkog govornog područja (AKN – Tagung). Okvirna tema ovogodišnjeg skupa bila je: »Die Relevanz der neutestamentlichen Exegese für Theologie und Kirche«. Sudjelovalo je 56 bibličara iz Njemačke, Austrije, Francuske, Švicarske, Belgije, Češke, Poljske, Mađarske i Hrvatske (dr. Ivan Dugandžić i dr. Mario Cifrak).

Organizator se opredijelio za spomenutu temu jer je u posljednje vrijeme postalo upitno značenje Biblijske znanosti za ostale teološke discipline kao i za Crkvu općenito. On je pošao od pomalo proturječne situacije, da se u posljednjih stotinjak godina s najvišeg vrha Crkve (više enciklika i II. vatikanski sabor) ističe značenje Biblijske znanosti i potiče bibličare na predan i temeljit rad, a s druge strane može se pratiti kako rezultate tog rada ne uzimaju dovoljno u obzir ni ostale teološke discipline, ni Učiteljstvo Crkve, niti oni nalaze pravog odjeka u pastoralnom radu u Crkvi. Zbog svega toga Novozavjetna egzegeza, donedavno vrlo atraktivna teološka disciplina, u posljednje vrijeme doživljava određenu frustraciju i krizu.

Rad je svaki dan započinjao predavanjem koje je cijelu problematiku trebalo osvijetliti iz nekog drugog kuta, kako bi bibličari lakše uvidjeli možebitne manjkavosti svoje discipline i mogućnosti bolje suradnje s drugim disciplinama, odnosno kako bi njihovi rezultati bili bolje prepoznati i prihvaćeni u Crkvi i društvu. Prvi dan su vrlo kritičan uvod u opću problematiku skupa iz dvostruke perspektive dali, bibličar *prof. dr. J. Kügler* (Bayreuth) i dogmatičar *prof. dr. H.-J. Sander* (Salzburg), drugi dan je na važna hermeneutička pitanja glede mjesta i uloge Novog zavjeta u teologiji i Crkvi upozorio priznati stručnjak za hermeneutička pitanja, *prof. dr. E. Reinmuth* (Rostock), a treći dan je *prof. dr. K. Gabriel* (Münster) kao stručnjak za socijalni nauk Crkve pokušao upozoriti na probleme odnosa egzegetske znanosti i crkvene prakse.

U neposrednoj raspravi nakon svakog predavanja nastojalo se temu sagledati i osvijetliti sa svih mogućih strana, pri čemu su bibličari pokazivali visok stupanj i kritičnosti i samokritičnosti. Rad se potom nastavljao u seminarima koji su se bavili danas posebno aktualnim temama: 1) Politische Dimension der Schrift; 2) Die Autorität der Schrift bei Paulus; 3) Schriftauslegung und »gesunde Lehre«.

1. *Poremećena komunikacija među teološkim disciplinama.*

Upravo tako su dvojica uvodničara, prof. Kügler i prof. Sander označili trenutno stanje u odnosu između Egzegeze i Dogmatike. Kügler je prvo sa žaljenjem ustanovio i na brojnim primjerima pokazao nezainteresiranost drugih teoloških disciplina, posebice Dogmatike za rezultate Novozavjetne egzegeze, ali isto tako i crkvenog Učiteljstva i praktičnog crkvenog pastoralala. S velikom dozom samokritičnosti on je priznao da dobar dio krivnje za takvo stanje leži na samoj Egzegezi i na njezinom shvaćanju vlastite uloge prema kojoj, nažalost, sebe premalo stavlja u službu Crkve. On je čak upotrijebio izraz »multipla unutarnja šizma«, čime je označio pojavu da se Egzegeza sama ne brine dovoljno ni za crkvenu bazu ni za crkveno Učiteljstvo. Rezultat toga je, da Egzegezu doduše u Crkvi nitko ne progoni, ali je nitko ni ne uvažava.

Uvodničar je upozorio da Biblijska znanost ne smije podleći općoj bolesti sveučilišne znanosti u postmodernističkom vremenu, da se bavi samo svojim uskim područjem, već mora gledati puno šire. Ona mora prije svega na nov način sebe shvatiti kao »teološko mjesto Crkve« i ne dopustiti da se njezina uloga iscrpljuje samo u tome da ustanovi pravi smisao nekog biblijskog teksta, već mora pomoći da se taj tekst danas u Crkvi čita, shvati i ostvari. On baš u tome vidi »proročku ulogu« Biblijske znanosti, što se neće nikad zadovoljiti samo time da ustanovi kako je određeni tekst nastao i što je htio u to vrijeme reći, prepuštajući ga tako prošlosti, već mora pomoći da taj tekst sa svojom porukom i danas živi i nalazi svoje slušatelje.

Drugi uvodničar, prof. Sander naglasio je odmah na početku svog izlaganja, da je za dogmatičara Egzegeza beznačajna samo uz pretpostavku, da te dvije discipline nisu jedna na drugu na pravi način usmjerene, ali ako su usmjerene, onda je ona nezamjenjiva. On upozorava da Dogmatika u današnjem obliku uopće nije stara teološka disciplina. Prije je ona dugo vremena imala više oblik Biblijske teologije. Danas Egzegeza mora biti »kritički i hermeneutički partner Dogmatici«. Mjesto njihova međusobnog susreta mora biti autoritet Svetog pisma, odnosno pitanje, što Bibliju čini svetom? A to je u biblijskom tekstu ono više od teksta. U tom smislu Egzegeza mora relativirati svoju hermeneutiku, mora postati svjesna da se ne može govoriti o smislu teksta koji bi imao značenje jednom zauvijek. Umjesto toga, u jednom trajnom inovacijskom procesu tumačenja moguće je samo do određene granice govoriti o obvezujućem značenju teksta. Ali o čemu bibličar ne može govoriti, dogmatičar ne smije šutjeti, ako želi do kraja izraziti autoritet Biblije i njezinu svijest o samoj sebi kao svetoj knjizi. Tu Sander govori o »snazi nemogućnosti govora« (Macht der Sprachlosigkeit), navodeći kao primjer značenje grčkog pojma *ἀνουσίος* za Dogmatiku. O tom pojmu bibličar mora šutjeti, jer se on uopće ne nalazi u novozavjetnom tek-

stu, ali se u Novom zavjetu nalazi osoba Isusa iz Nazareta sa svojim jedincatim odnosom prema Bogu. A taj odnos dogmatičar ne može objasniti bez tog pojma.

2. Hermeneutika zahtijeva dijalog

Prof. Reinmuth započeo je svoje izlaganje pitanjem: Postoji li Hermeneutika Novog zavjeta? Umjesto izravnog odgovora, ustvrdio je kako je pogrešno reći da nam je tekst Novog zavjeta stran i onda se truditi razviti prikladnu hermeneutiku, kojom bismo taj tekst približili našem današnjem shvaćanju. Čitatelj odnosno slušatelj mora priznati da je on sam sebi stran i da tu stranost može nadvladati uz pomoć teksta. U tom pogledu, ističe Reinmuth, pravi poticaji i prave inovacije za našu disciplinu dolaze nam od pjesnika i umjetnika koje ne zanima pitanje, kako je bilo, već oni tekst meditiraju i uz njegovu pomoć djeluju na sadašnjost.

Budući da je biblijski tekst ljudsko djelo, on je ograničen i zato ga je moguće shvatiti različito, pa i pogrešno. To se može nadvladati tako što će se čitatelj poistovjetiti s tekстом i njegovom povijesti. U tom slučaju interpretacija znači: učiti živjeti. Cijeli Novi zavjet kruži oko povijesti Isusa Krista i značenja te povijesti za čovjeka. U susretu s novozavjetnim tekstovima čovjek mora biti otvoren i poučljiv. Pritom posebno treba obratiti pozornost na karakter novozavjetnog govora: tu nalazimo Isusove znakovite čine koji govore snažnije od riječi, nalazimo njegov govor o Bogu u slikama. Zato je onaj tko je tako govorio sam postao slikom, a to znači da je Bog konkretan. On želi naći i ohrabriti svjedoke i omogućiti njihovo svjedočanstvo.

3. Različite razine prisutnosti Biblije u životu Crkve

Obično se polazi od toga da je Biblija najraširenija knjiga na svijetu, ali se odmah uz to veže pitanje, tko je još čita i tko živi po njoj? Katkada je odgovor veoma pesimističan, što ne odgovara istini. Prof. Gabriel se potrudio pokazati vrlo različite razine prisutnosti Biblije u životu Crkve i društva. Brojna istraživanja pokazuju da kod velikog broja ljudi uz njihovo zanemarivanje sudjelovanja u liturgijskom životu Crkvu ne znači i zanemarivanje Biblije. Biblija se čita više u velikim gradovima, nego u manjim mjestima. Istina je i to da je veći postotak među čitateljima Biblije onih koji aktivno sudjeluju u crkvenom životu od onih rubnih. To je još izraženije među katolicima nego među protestantima.

Gabriel misli da je odnos prema Bibliji ipak usko vezan uz sve naglašeniji proces raslojavanja koji je karakterističan za postmodernističko društvo. Biblija će i ubuduće u tom društvu biti prisutna na tri različite razine: na crkvenoj, na kulturnoj i na individualnoj razini. Prve dvije razine su nekako upućene jedna na drugu i međusobno se prožimaju i obogaćuju, a treća razina se zadovoljava selektivnim izborom biblijskih tekstova prema vlastitim potrebama i vlastitom nahođenju.

4. Biblija i Crkva

Zaključno predavanje održao je biskup iz Erfurta dr. Joachim Wanke koji je i sam po struci bibličar. Njegovo izlaganje bilo je usmjereno na traženje mjesta i uloge Biblije u konkretnom životu Crkve. On je na početku podsjetio na činjenicu da Isus nije ostavio nikakav spis i pokušao to objasniti tvrdnjom, da se ljudska srca ne može pokrenuti spisom, nego riječju i životom. U Bibliji nas susreću tekstovi koji potječu od osoba koje su prije toga bile nečim pokrenute i pogođene, pa su nam u tim tekstovima važnije osobe od samih tekstova. Tekstovi nam govore kroz osobe kao svjedoke. Zato je Isus, umjesto da piše, okupljao učenike koje je učinio svojim svjedocima. Kroz njihove tekstove zapravo govori njihov život. Zato i današnji kršćani mogu Bibliju tumačiti samo svojim životom. I zato je zajedničko čitanje Biblije uvijek važnije od osobnog.

Biskup Wanke je ustvrdio da znade iz vlastitog iskustva kako necrkveni ljudi ipak nešto očekuju od Crkve, jer tajna koju Crkva naviješta uvijek je veća i privlačnija od obreda prema kojima su ljudi katkada hladni. U godini Biblije on vidi dvije stvari koje bi Crkva morala uzeti k srcu: s Biblijom unijeti svjetlo u današnje društvo i ljude pratiti na njihovu životnom putu i u njihovim poteškoćama.

I. Dugandžić